

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«لایحه ایجاد منطقه آزاد تجاری - صنعتی مازندران»
(اعاده شده از شورای نگهبان (۱))

مخصوص صحن علنی

مشخصات لایحه

دوره یازدهم - سال چهارم

ثبت:

۷۹۵

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۹۱۴۶-۱

تاریخ انتشار:

۱۴۰۲/۶/۲۶

مقدمه

لایحه ایجاد مناطق آزاد سرخس - دوغارون و مازندران در تاریخ ۱۳۹۹/۰۲/۱۶ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید^۱ لکن شورای نگهبان در راستای اصل نودوچهارم قانون اساسی و تطبیق مصوبات با موازین شرعی و قانون اساسی، اطلاعات ارائه شده در خصوص هریک از مناطق آزاد را کافی و توجیه کننده ندانست و عنوان نمود موضوع روشن نبوده و دارای ابهام است. دولت سیزدهم سه لایحه مجزا به منظور ایجاد منطقه آزاد تجاری صنعتی سرخس، منطقه آزاد تجاری صنعتی دوغارون و منطقه آزاد تجاری صنعتی مازندران ارائه کرد که در تاریخ ۱۴۰۲/۵/۱۵ در مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید و برای شورای نگهبان ارسال شد. مصوبه مذکور، مورد ایراد شرعی شورای نگهبان قرار گرفت و برای رفع ایراد به مجلس عودت داده شد. کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی در راستای رفع ایراد شورای نگهبان اصلاحاتی انجام داده است که در ادامه به بررسی آن می پردازیم.

ایراد شورای نگهبان

از آن جا که اداره منطقه مذکور براساس قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۲/۶/۷ و قانون اصلاح آن مصوب ۱۳۷۵/۸/۲۲ خواهد بود و مواد (۵) و (۷) قانون مزبور اداره شرکت های مربوط را مشمول قانون تجارت دانسته و این قانون مشتمل بر برخی احکام خلاف شرع است، ماده واحده لایحه ایجاد منطقه آزاد تجاری - صنعتی مازندران، مغایر موازین شرع تشخیص داده شد.

اصلاحات کمیسیون اقتصادی در راستای رفع ایراد شورای نگهبان

جهت رفع ایراد شورای نگهبان، تبصره (۱) ماده واحده به شرح زیر اصلاح می شود:

تبصره «۱» - منطقه آزاد تجاری - صنعتی ایجاد شده با رعایت تبصره های بعدی و بر اساس قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۲/۶/۷ و اصلاحات بعدی آن و اساسنامه مربوطه اداره می شود و در موارد پیش بینی نشده در این قانون و اساسنامه، تابع قانون تجارت (در مواردی که به تشخیص فقهای شورای نگهبان مغایر شرع نباشد) خواهد بود. هرگونه تغییر در محدوده های مصوب، منوط به پیشنهاد هیأت وزیران و تصویب مجلس شورای اسلامی است.

۱. ماده واحده - به دولت اجازه داده می شود در استان های خراسان رضوی (سرخس-دوغارون) و مازندران (مازندران) در محدوده به شرح نقشه پیوست، منطقه آزاد تجاری - صنعتی ایجاد نماید.
تبصره - مناطق آزاد تجاری - صنعتی یادشده براساس قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۷۲ - با اصلاحات بعدی آن اداره خواهد شد.

اظهار نظر کارشناسی

تبصره «۱» - ماده واحده مصوب مجلس شورای اسلامی بیان می دارد که اداره منطقه آزاد تجاری - صنعتی ایجاد شده بر اساس قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران خواهد بود. در مواد (۵) و (۷) قانون مذکور، احکام و مواد قانون تجارت را مبنای عمل قرار می دهد. مطابق ماده ۵ قانون، « هر منطقه توسط سازمانی که بصورت شرکت با شخصیت حقوقی مستقل تشکیل می گردد و سرمایه آن متعلق به دولت است اداره می شود. این شرکت ها و شرکت های وابسته از شمول قوانین و مقررات حاکم بر شرکت های دولتی و سایر مقررات عمومی دولت مستثنی بوده و منحصرأ بر اساس این قانون و اساسنامه های مربوط اداره خواهد شد و در موارد پیش بینی نشده در این قانون و اساسنامه، تابع قانون تجارت خواهند بود». علاوه بر این، در ماده ۷ قانون، «سازمان هر منطقه مجاز است با تصویب هیأت وزیران نسبت به تشکیل شرکت های لازم که طبق موازین قانون تجارت تشکیل می شود، اقدام نماید». از آنجایی که از نظر شورای نگهبان، برخی مواد قانون تجارت دارای ایرادات شرعی بوده، مبنا قرار دادن این قانون، در مصوبه مجلس شورای اسلامی، مغایر شرع است. به عبارت دیگر شورای نگهبان به منظور جلوگیری از اجرای قوانین خلاف شرع، مانع اجرای مواد خلاف شرع قانون تجارت شده است.

کمیسیون اقتصادی در راستای رفع ایراد شورای نگهبان، اداره منطقه آزاد مازندران را بر اساس قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران و اساسنامه آن قرار داده است؛ در موارد پیش بینی نشده، در قانون فوق الذکر و اساسنامه مربوطه، مواد قانون تجارت با شرط عدم مغایرت با شرع به تشخیص فقهای شورای نگهبان اداره خواهد شد.

هرچند به نظر می رسد مصوبه کمیسیون، ایراد شورای نگهبان نسبت به ماده (۵) قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران را مرتفع می سازد، اما مصوبه کمیسیون در خصوص رفع ایراد مطروحه نسبت به ماده (۷) قانون مذکور، محل تأمل است؛ چراکه در ماده (۷) قانون مذکور، تشکیل شرکت های لازم، باید بر اساس موازین قانون تجارت باشد و از این حیث ممکن است مواد خلاف شرع قانون تجارت اجرا شود.

از طرف دیگر در صدر مصوبه کمیسیون اقتصادی اداره منطقه آزاد مازندران بر اساس قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران (از جمله ماده (۷) این قانون) دانسته شده و در ادامه مصوبه، موارد پیش بینی نشده در قانون مذکور را تابع قانون تجارت (در مواردی که به تشخیص فقهای شورای نگهبان مغایر شرع نباشد) قرار گرفته است. در صدر مصوبه، ماده (۷) قانون فوق الذکر (تشکیل بر اساس موازین قانون تجارت) مورد تایید قرار گرفته ولی در ادامه مصوبه، قانون تجارت در موارد پیش بینی نشده در قانون مذکور و اساسنامه با رعایت موازین شرعی، مجرا دانسته شده است. به عبارت دیگر در خصوص اجرای ماده (۷)، در متن مصوبه ابهام وجود دارد.

لازم به ذکر است، تاکنون نظر جامع و صریحی از سوی فقهای شورای نگهبان در خصوص مواد خلاف شرع قانون تجارت اعلام نشده است. لذا عبارت «در مواردی که به تشخیص فقهای شورای نگهبان مغایر شرع نباشد»، هرچند به لحاظ ظاهری ممکن است رافع ایراد شورای نگهبان باشد ولی در مقام اجرا، باعث بروز ابهام و مشکلاتی خواهد شد که از این حیث مغایر بند «۹» سیاست های کلی نظام قانونگذاری به نظر می رسد.

جمع بندی

هرچند به نظر می رسد مصوبه کمیسیون، ایراد شورای نگهبان نسبت به ماده (۵) قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران را مرتفع می سازد، اما مصوبه کمیسیون در خصوص رفع ایراد مطروحه نسبت به ماده (۷) قانون مذکور، محل تأمل است و از این جهت با رعایت آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی، نیازمند بررسی در کمیسیون محترم می باشد.